

שיחת ראשי הישיבה

היחס כלפי החוטא ועונשו

– אתגר חינוכי הרב יהודה עמיטל זצ"ל*

נראה כי תוס' מנסים להדגיש עיקרון, לפיו יש להגביל את השנאה גם במקרים בהם היא לגיטימית (ואולי אף מצוה, כאמור). גם במצבים כאלו יש לדאוג לכך שהשנאה לא תתרחב ולא תגדל.

במקומות רבים, ובין היתר גם בפרשתנו (פרק כ'), מטילה התורה עונשים חמורים על חטאים מסוימים. ברם מדברי הגמרא עולה בבירור שרק לעתים נדירות עונשים אלו אכן מתגשמים, משום שהתנאים הנצרכים להטלתם כמעט ואינם קיימים במציאות. דוגמא לקושי ליישם עונשים במציאות ניתן להביא מהגמרא בסנהדרין (מ:), הקובעת שאדם נהרג על מעשיו רק אם לפני ביצוע המעשה התרו בו שמעשהו יגרור אחריו עונש מוות, והוא ענה שהוא עושה מעשה זה אף על פי כן (או 'על מנת כן' לפירש"י שם ד"ה התייר), ובתוך שלוש שניות (מרגע ההתראה) עבר את העבירה. שום אדם נורמלי לא יעשה דבר כזה!

הקושי שבהטלת עונש מוות עולה גם מדברי המשנה במכות (ז), המביאה דעות שונות בשאלה איזו סנהדרין נחשבת סנהדרין 'קטלנית'. לפי הדעה הראשונה במשנה, סנהדרין ההורגת פעם בשבע שנים מכונה סנהדרין קטלנית. רבי אלעזר בן עזריה סבור, שאפילו גזר דין מוות אחד במשך שבועים שנה מחיל הגדרה זו על הסנהדרין, ואילו ר' טרפון ור' עקיבא אומרים שאילו היו יושבים בסנהדרין לא היה נהרג בה אדם מעולם. מדברים אלו עולה, כי עונש מוות היה נדיר מאוד במערכת המשפט היהודית.

במצבים מסוימים, רשאים בית דין להוציא להורג שלא באמצעות ד' מיתות בית דין אלא בדרכים אחרות. בנוגע לעונשים אלו קובע החזון איש (יו"ד ב', ט"ז ד"ה ונראה), שבית דין רשאים להשתמש בהם רק בשעה שכל העם מרגיש בהשראת שכינה. רק במצב כזה, מסביר החזון איש, יבינו האנשים שהעונש החוטאים היא חלק מתיקון הרע בעולם. במצב שבו אין השגחה גלויה, עונשים כאלו נתפסים כאלמוניות גרידא, וכתוצאה מכך אינם מועילים לחברה, ואסורים בשימוש.

לשני עניינים אלה - צמצום השנאה אפילו כאשר היא מותרת והטלת עונשים רק כאשר הם נתפסים כאמצעי תיקון - ישנן השלכות חשובות על החברה. ניקח לדוגמא את הוויכוחים הרבים הקיימים בין הציבור הדתי לציבור הכללי בישראל דהיום: לאור האמור עולה שחשוב להבין את נקודת המבט ואת הרקע של שאר הקבוצות כדי לשפר את יחסינו איתן. חלקים גדולים של הציבור הדתי אינם מקבלים גישה זאת, משום שלטענתם אם הם ינסו להבין את נקודת המבט של הציבור החילוני, הם יושפעו ממנה. אולם אנו גורסים שכדי ליצור יחס חיובי עם יהודים אחרים, חשוב מאוד להבין את השקפותיהם.

התורה רוצה
שהאדם
יתגבר על
שנאתו ויסייע
אף לשונאו

למסקנה מעמידה הגמרא את הפסוק באדם שעשה דבר ערוה בפני עד אחד, והוא אותו האדם שרואה את חמורו כורע תחת נטל המשא. רק העד למעשה העברה רשאי לשנוא את עובר העבירה (לדעת רב נחמן בר יצחק לא זו בלבד שמוותר לעד לשנוא אדם כזה, אלא אף מצווה עליו לעשות זאת). הגמרא מניחה כהנחת יסוד שהתורה אינה מדברת על מקרה בו אין לשנאה כל הצדקה.

תוס' (שם ד"ה שראה) מזהים את הפסוק בספר שמות עם הדיון המופיע בגמרא בגמ' בב"מ (לב:) בעניין מצות פריקה וטעינה. הגמרא שם קובעת שאם אדם צריך לבחור באחד משני חיובים - עזרה לבהמה לפרוק מעליה משא שאינו כפי יכולתה, או עזרה לבעלים להטעין משא על בהמתו - עקרונית עליו לבחור בפריקה, משום שפריקת הבהמה ממשאה מקצרת את סבלה של הבהמה. יוצא דופן הוא המקרה המובא בתוספתא, בו הנזקק לטעינת הבהמה הוא שונא של המסייע, אזי מצוה על המסייע לעזור דווקא לטוען ולא לפרוק, וזאת משום שהתורה רוצה שהאדם יתגבר על שנאתו ויסייע אף לשונאו.

על כך שואלים תוס': אם אכן ישנה הצדקה לשנוא אדם מסוים, כפי שמסבירה הגמרא בפסחים, מדוע מצוה התורה על אדם שבידו לסייע, להתגבר על שנאתו ולעזור לשונאו, בניגוד לקדימות הבסיסית של פריקה לטעינה? תוס' מתרצים שאף על פי שיש הצדקה לשנאה, אסור לשנוא לבטא את שנאתו לעובר העבירה כלפי חוץ. אם יעשה זאת, יגיב החוטא גם הוא בשנאה, ואז יבואו שניהם לידי שנאה גמורה - וזו שנאה אישית פסולה. לכן מורה הגמרא לאדם לכופ את יצרו ולסייע לשונאו בטעינה לפני שסייע לאוהבו בפריקה.

מזל טוב!

למ"ר הרב אהרן וטובה ליכטנשטיין, להולדת הנין והנינה

לרב מיכאל ויפעת אדרעי, להולדת הבת חנה

לאיתן מוזס וחני שיפר, לרגל אירוסיהם

* השיחה נאמרה בליל שבת קודש פרשת אחרי מות-קדושים ה'תשנ"ו, וסוכמה על ידי הרב מתן גלידאי. השיחה עברה את ביקורת הרב ברין.

דרישה מתקבלת על הדעת לבקש מאנשים מסוימים שישינו את מסלול נסיעתם כדי לא להפריע לאווירת השבת בשכונה דתית. אך באותה נשימה הוספתי, שלא אביע התנגדות אם אותם יהודים שאינם שומרי שבת יפתחו בתי קולנוע ותיאטרון בשבת.

יש שהתלוננו בפניי על כך שאמירה כזו מכירה בחילול שבת. ענית להם, שחשוב שהציבור החילוני בירושלים, שחש בלחץ מצד הציבור הדתי, ירגיש יכולת להמשיך לחיות את חייו בשלווה. ברור שהמצב האידיאלי הוא שכולם ישמרו שבת (ושאר מצוות), אולם הדרך להגיע לכך אינה באמצעות חקיקה וכפייה דתית. שינוי משמעותי יתאפשר רק בדרכי נועם.

לעתים קרובות מתעורר בציבור החילוני צורך ביותר יהדות. אפשר להיענות לצורך הזה, אולם רק באמצעים חיוביים (בהתאם לקו העולה מדברי החזון איש לעיל), ולא על ידי עונשים שאינם מתקבלים על ידי הציבור ואין בהם כל תועלת.

אי אפשר לשפוט אנשים רק על סמך השקפתם הדתית בהווה. היום אני אדם דתי, אולם מי יודע מה היה קורה אילו הייתי נולד וגדל בסביבה חילונית? מי מאיתנו מבין כיצד שופט הקב"ה את בני האדם? האם יש מישהו שיודע בוודאות שיקבל שכר בשמים רק משום שהכריז על עצמו כעל אדם דתי? שומה עלינו להיזהר בשפיטת אנשים אחרים, משום שאין לנו יודעים אילו גורמים הובילו אותם למצבם בהווה.

מעבר לצורך להימנע מלשפוט אנשים אחרים, חשוב גם לטפל בנושאים הקשורים לציבור החילוני, מתוך ניסיון להבין את השקפתם בעניין. בוויכוח האחרון שבין החרדים לחילונים בעניין סגירת רחוב בר אילן לתנועת רכבים בשבת, נקראתי לדבר בפני הוועדה המייעצת.

אמרת להם שלדעתי על הרחוב להיות סגור למעבר כלי רכב בשבת - אך לא בגלל האיסור לנסוע בשבת, שהרי ברור לי כשמש שגם אם רחוב זה ייסגר, לא תיפסק נסיעת יהודים בשבת. למרות זאת, זו

1. רמה ראשונה היא כאשר הדברים נמצאים רק בעולמו הפרטי של האדם; כתב שטר ותו לא, רק 'נתן עיניו', משל כאילו קנה בננה במכולת, Who care?

2. רמה שנייה קיימת ביציאה המתקשרת של האירוע לרשות הרבים, וזאת על ידי העדים. משל לאדם ההולך עם בננה שקנה בסעיף הקודם, על הראש. דין זה מוכר לנו מעדי קיום בקידושין, שם יש צורך בהכרה חברתית, לפחות לחלק מן השיטות.

עד כאן לגבי פירות. לאחר מכן מביאה הגמ' סוגיה העוסקת במושגים דומים, אך היא עצמה לא ממש קשורה לסוגיה הקודמת, שלכאורה סובבת סביב נושא הייחוד. הגמ' שואלת מאיזה שלב מונים את שלושת חודשי ההבחנה בין בעל ראשון לשני: רב אומר משעת נתינה ושמואל אומר משעת כתיבה.

בהמשך, הגמ' מביאה מחלוקת נוספת בין רב ושמואל, ונראה בפשטות שהקשר הוא זהות החולקים (כפי שמצינו פעמים רבות בש"ס). אמנם, נבקש להציע כי מדובר במחלוקת עקרונית ועקבית המקבילה למחלוקת ר"ח ור"ל בעניין פירות, ובעצם מעידה על טיב המחלוקת בניהם⁴.

אז הסיפור הוא כזה: אישה שמת בעלה או גרשה, והכתובה לכאורה עומדת לפירעון, מאימתי משמטת. לאמר, ממתי הכתובה הופכת לחוב רגיל שהשמיטה משמטת אותו:

1. רב סובר שצריך גם זקיפה (הגדרת הכתובה כחוב), וגם פגימה (ניכוי מהחוב).

2. שמואל חולק ואומר שמספיק אחד מן השניים⁵. והנה המחלוקת שווה לסוגיית אכילת פירות, כאן האיש מגרש, וכאן האישה (!) מגרשת. האישה רוצה להפוך את הכתובה, אותו פרט שליווה את כל חיי נישואיה, לכסף⁶. במילים אחרות, לנתק את עצמה מכל קשר עם הבעל⁷. השאלה היא באיזה שלב חל הניתוק - האם בסיום השיחה או אפילו כבר באמירת הפרידה 'להתראות'⁸. במילים אחרות, האם מספיק צעד מינימאלי, כשמואל, המתבטא

⁴ כלומר, שכך הבינה הגמ' עצמה את מחלוקתם.

⁵ וכן סתמא דתוספתא שביעית פ"ח, ה"ה-ה"ו.

⁶ המשנה בכתובות (נד): "כל הפוחת לכתולה ממאיתים ולאמנה ממנה, בעילתו בעילת זנות", ובסנהדרין (יח): "נשים בכתובה ובקדושין, פלגשים בלא כתובה ובלא קידושין". נוכח מקורות אלו רצה מ"ר הרב קאהן, לטעון שמשמעות האישות היא מחויבות הדדית למשהו קבוע וזה אשר הכתובה מקיימת.

⁷ הבעל מעצמו, לא יכול להורות שלא יזונו אותה, לאחר מותו(כתובות סח:), וכן מנהג אנשי גליל וירושלים (שם נב:), שלפי ר"ח פ' הלכה כמותו, שאין היתומים יכולים לשלם לאישה כתובתה ולשלחה. דבר זה נתון רק בידי האישה! וכל זה בלי להזכיר בכלל את חרם דרבנו גרשום.

⁸ 'משינה' שרים - "להתראות, שלום, זה לא נגמר, זה רק הסוף"; צ"ע.

אישה מגרשת בעלה שמת

דוד נוסן

מקובלנו שאישה מתגרשת בעל כורחה (גיטין סה:), דבר המעורר אצל רובנו רגשות פמיניסטיים מאופקים. אלא שר"ל, שנמצא מקום, שלא די בכך שמתוארת סיטואציה בה האישה מגרשת את בעלה¹, אלא שהגמ' אף השוותה זאת לגירושי הבעל עצמו!

הגמ' בגיטין (ז:), דנה בשאלת בעלות הבעל על פירות אשתו כאשר עושה צעדים אל עבר הגירושין, ונחלקו אמוראים בדעת חכמים:

א. לרבי יוחנן, בעל אוכל פירות עד שעת נתינת הגט.

ב. לריש לקיש, האישה זוכה בפירותיה משעת החתימה.

אמנם, בשיטת רבי שמעון מוסכם לכ"ע שהבעל אוכל פירות רק עד זמן הכתיבה שאז "נתן עיניו לגרשה".

הבנת רבי יוחנן פשוטה - כל עוד הם בעל ואישה, תנאי הכתובה פועלים במרץ. לעומת זאת שאר השיטות זקוקות עיון. הכיצד "נתן עיניו לגרשה" מספיק כדי למנוע מהבעל אכילת פירות?! הרי היא עדיין אשתו², כל עוד שלא נתן לה את הגט. כך גם ניתן להקשות על הבנת ר"ל שהבעל אוכל רק עד שעת חתימה.

להבנתו צריך לענות, שכאשר האישות נעה במגמה של פירוק, אין סיבה שהבעל יזכה בהטבות של הנישואין³. אפשר, וניתן אף לומר כי ביטול ההטבות הוא רק מצד הבעל, כיוון שהוא יזום הגירושין, אך אין סיבה לפגוע באישה, שמבחינתה היה ניתן להמשיך בחיי הנישואין.

את ההבדל בין שעת כתיבה לחתימה אפשר להסביר באופן פשוט על פי דברי תוס' (יז. ד"ה ר"ל), שלדעת חכמים לא מספיקה רק כתיבה, אלא צריך גם קול, הנוצר ע"י החתימה.

מה נותן לנו הקול? ננסה להבין זאת על ידי השוואה ל"נתן עיניו לגרשה":

¹ וממש אין זה משנה שמדובר במצב בו הבעל כבר גירש אותה, או שהואיל בטובו להיפטר מן העולם, וראה להלן.

² הר"ף (ח: באלפס), תקנת פירות אומר שתקנת פירות באה תחת פרקונה (פדייתה), ואנחנו מעוניינים שבעל יפדה את אשתו כל זמן שהם נשואים. ועוד שלא מצינו שפירקונה בטל לפני נתינת הגט, לכן פוסק שהלכה כר"ח.

³ ר"ה"ר, אולי מלבד התוס', לא הולכים בכיוון זה.

בזקיפה או בפגימה. או, שצריך מוחלטות ו'כריתות', היינו זקיפה ופגימה כאחד, כשיטת רב.

לשמואל, זקיפה או פגימה לבדם הרי הם בגדר של 'נתנה עיניה לגרשו', וכמו בפירות לשיטת ר"ל, דיי בכך כדי להפריד בין הבעל לאישה. את רב הדבר לא מספק, וכשם שריו"ח דרש בגט פינאל אבסולוטי - 'ונתן בידה', כך הוא דורש בכתובה חתימת גולל וסתמתו.

כעת ניתן לחזור לסוגיה האמצעית שדנה בהמתנת ג' חודשים, ולראות כיצד הבנות אלו באות לידי ביטוי שם, והן אכן באות, ואכמ"ל.

גישה זו, שהסוגיות מקיימות קשרי שכנות טובים והדדיים, קיימת בראשונים לרוב. וגם כאשר לכאורה לא מצינו קשר מחייב בראיה ראשונה, כדאי לבדוק זאת שוב, וע"י כך נזכה לקיים את דברי חז"ל המצוטטים ע"י רש"י (במדבר ג', לח) - "טוב לצדיק וטוב לשכנו".

צילום הפגנות בשבת

הרב אביהוד שוורץ

א. מבוא

בשבת קודש פרשת שמיני תשע"ב התקיימה הפגנה של פעילי שמאל קיצוניים מהארץ ומהעולם בכביש 90 שבבקעת הירדן. במהלך ההפגנה התלהטו הרוחות, ואחד המפגינים שהתנהג באלימות כלפי חיילי צה"ל נחבט בפניו על ידי סא"ל שלום אייזנר. התקרית עוררה סערה רבתי בתקשורת הישראלית ובתקשורת הזרה, וזאת משום שהחבטה בפניו של המפגין תועדה והופצה ברשת האינטרנט. באתר האינטרנט youtube צפו בסרטון עשרות אלפי אנשים, וסביר להניח כי עוד רבים צפו בו ברשתות התקשורת השונות.

פרסום הסרטון בתקשורת גרר אחריו תגובות מתנצלות ומגנות של ראשי מדינת ישראל: הנשיא, שר הביטחון, הרמטכ"ל ועוד. בעקבות התהודה הציבורית והתקשורתית, החליטו הרמטכ"ל, אלוף פיקוד המרכז ואלוף מז"י להשעות את סא"ל אייזנר מתפקידו, ולעכב את קידומו בשדרות הפיקוד למשך שנתיים לפחות.

הגורמים שהפיצו את הסרטון ברשת האינטרנט ידעו, כמובן, כי במעשה זה ייפגעו קשות בסא"ל אייזנר באופן אישי, ובתדמית הצה"לית בכלל. הסרטון הופץ תחת הכותרת "התקפה אלימה וברוטלית של חיילי צה"ל כלפי מפגינים", וכאמור, המפיצים התכוונו במודע ובמוצהר לערער על מוסריותו של צה"ל.

הפצת הסרטון וההשלכות העולות ממנה מבהירות את עוצמתו של הפרסום התקשורתי, ואת כוחו להשפיע על דעת הקהל הישראלית והעולמית, וממילא גם על מקבלי החלטות בדרגים הגבוהים ביותר.

ב. השאלה ההלכתית

כפי שצויין לעיל, אותה הפגנה מצערת התקיימה בשבת. הפגנות בשבתות ובמועדי ישראל הן דבר שבשגרה. כפי שהוסבר, שדה הלחימה אשר בו עסקינן הוא שדה הלחימה התקשורתית. מכאן, נשאלת השאלה האם מותר לנהל לחימה תקשורתית בשבת.

באופן ממוקד יותר, יש לקבוע האם יותר לחיילים ולקצינים אשר משתתפים בהדיפת הפגנות אלימות להסריט ולצלם את מהלך האירועים, בכדי להשיב במענה תקשורתי הולם על הפצת סרטונים או תמונות הפוגעים בתדמיתו, וממילא גם בחוסנו, של צה"ל.

שאלה זו, והיבטים שונים הכרוכים בה, נידונה בהרחבה במאמר "פיקוח נפש תקשורת", אשר פורסם בעלון "תחומין" (כרך ל', אלון שבות תש"ע). עם זאת, היות והשאלה התעוררה כעת ביתר שאת, יש מקום לשוב ולהעיר על עיקרי הדברים בנידון.

ראשית, יש להתייחס לפעולת הצילום מצד עצמה. הצילום כרוך בפעולה החשמלית של המצלמה, בהפעלת מנגנוני התאורה של המצלמה ("פלאש"), ובהסרטה עצמה. באשר לפעולה החשמלית, מוסכם על רוב הפוסקים האחרונים כי איסורה מדרבנן בלבד. גם ביחס להסרטה, הסכימו פוסקים רבים כי כאשר המידע נשמר באופן דיגיטלי, אין בכך איסור תורה¹. אם מדובר על מצלמה מסוג ישן יותר, המפעילה סרט צילום, נחלקו הפוסקים האם יש בכך איסור תורה מצד מלאכת כותב, ואף בזה, דעת פוסקים רבים להקל שהאיסור מדרבנן בלבד².

בנוגע להפעלת מנגנוני התאורה - יש לבחון כל מצלמה לגופה. במצלמות רבות התאורה מתבצעת באמצעות נורות להט, ועל כן יש בהפעלתה איסור מן התורה. עם זאת, אם הפעלת המצלמה מתבצעת בשינוי, כגון על ידי לחיצה בגב היד, הופך אותו איסור תורה לאיסור מדרבנן בלבד, כידוע.

גם הוצאת המצלמה לאזור ההפגנה כרוכה באיסור דרבנן בלבד, מתוך הנחה כי מדובר על הוצאה מרשות היחיד לכרמלית, ולא לרשות הרבים גמורה.

ג. הצורך המבצעי

אף אם פעולת הצילום אכן אסורה מדרבנן, ולא מן התורה, אין להתירה בלא טעם, אלא אך ורק במקום שבו הצילום אכן יתרום תרומה של ממש לפעילות המבצעית. תרומה זו באה לידי ביטוי בשלושה מישורים:

1. זיהוי עבריינים ומפגעים

אף שהמפגינים פועלים בשם חופש הביטוי, לעיתים קרובות הם נוהגים באלימות כלפי חיילי צה"ל וכלפי אזרחים הנקלעים למקום. לא פעם, משמשים המפגינים הסוואה למפגעים ולטרוריסטים, שמטרתם לפגוע בשלום מדינת ישראל.

צילום ההפגנה יסייע לזהות את מנהיגיה ומפגעייה, ולבוא איתם חשבון. יש לציין, שגם אלה שאינם נוהגים באלימות בוטה כלפי חיילי צה"ל בוודאי מפירים את הסדר החברתי התקין, וגם אותם יש להעניש. כדרך שהתירו פוסקי ההלכה למשטרת ישראל לפעול בשבת, ואף לבצע פעולות האסורות מן התורה לצורך שמירה על הסדר החברתי, כך יש להתיר את צילום ההפגנות.

אם כן, צילום האירוע מסייע סיוע ממשי בלכידת העבריינים המסכנים את שלום חיילי צה"ל, ופוגעים בסדר החברתי התקין.

2. הגנה תדמיתית על צה"ל

כפי שכבר הוזכר לעיל, פרסום סרטון המציג את צה"ל ומפקדיו באור שלילי פוגע פגיעה תדמיתית קשה. יש הנוטים לדחות פגיעה זו בקש, ולקבוע כי דעת הקהל הישראלית או העולמית אינה מעלה ואינה מורידה, ואין לחלל שבת באיסורי תורה או באיסורי דרבנן לצורך שיפור תדמית. עם זאת, הובהר לעיל כי כוחה של דעת קהל

¹ ראה הלכה כסדרה ג', עמודים 118-113.

² ראה שמירת שבת כהלכתה, פרק ט"ז סעיף כ"ו, ובהערות שם.

הוא מרחיק לכת, והמקרה שלפנינו מלמדנו עד כמה השפיעה דעת הקהל על התגובה המהירה, הנחרצת והחמורה כלפי סא"ל אייזנר.

במישור נרחב הרבה יותר, פגיעה תדמיתית בצה"ל גוררת יחס שלילי כלפי יהודים בעולם כולו. אם צה"ל מוצג כצבא אלים ובלתי מוסרי, עלולים גורמים אנטישמיים בעולם כולו להשיב מלחמה שיערה, ולנהוג כלפי יהודים באלימות. חשש האיבה, שמכוחו התירו הפוסקים האחרונים לחלל שבת לצורך פיקוח נפשו של נכר³, רלוונטי ביותר גם כאשר עוסקים בתדמית הצה"לית המוצגת בתקשורת⁴.

ובכן, שדה הלחימה הוא השדה התקשורתי, ובו חובה על צה"ל לתת מענה תקשורתי אחראי. עולם התקשורת קבע לעצמו כללים משלו. כך, למשל, כאשר מבקשים להתמודד מול סרטון כלשהו, הדרך היעילה ביותר לעשות זאת היא להפיץ סרטון מאותו אירוע בדיוק המציג את התמונה בשלימותה. אם יופץ סרטון המציג מפגינים הנוהגים בברוטליות ובאלימות, תינתן לגיטימציה לבליתתם בנחישות ובנחרצות. מפגיני השמאל מקפידים לצלם את קציני צה"ל בעת ההפגנות, כפי שקרה בהפגנה המדוברת. הדרך היחידה לבלום את הפגיעה של אותם צילומים היא באמצעות צילומי נגד, המציגים נכוחה את התנהגותם של המפגינים, ומצדיקים את פעולת כוחות צה"ל כנגדם.

העובדה כי המידע זורם ברשת במהירות מחייבת את צה"ל לצלם את הנעשה באופן שיטתי ומדויק, ובדרך שתהיה ראויה, בסופו של דבר, לפרסום תקשורתי. אין די בתמונה בודדת, או בתיעוד בכתב של הנוכחים באירוע. מענה תקשורתי הולם הוא רק זה המצולם באופן מסודר ומקצועי. לשם כך, כאמור, יש להשתמש במצלמות ובשאר האמצעים העומדים לרשות צה"ל בשבת כבחול.

3. שלוות נפשם של החיילים והמפקדים

אתרי תקשורת רבים פרסמו משפט קצר שאמר סא"ל אייזנר בתגובה להאשמות שהוטחו בו: "מה יותר חשוב, לעמוד במשימה או להיראות טוב ולהצטלם טוב?"⁵.

אמירה זו מבטאת היטב את רחשי ליבם של קצינים רבים, אשר חוששים מן הפגיעה התקשורתית, ועל כן אינם מסוגלים למלא את תפקידם על הצד הטוב ביותר.

חכמים התירו לחלל שבת אפילו באיסורי תורה לצורך "ייתובי דעתא" - יישוב הדעת - של אדם הנמצא במצב של פיקוח נפש⁶. מסתבר, שבכלל זה יש להתיר אף את יישוב דעתו של אדם העוסק בהצלת נפשות. אין ספק, שהקצינים העוסקים בפיקוח ההפגנות האלימות מוכרחים להיות מרוכזים במשימתם, ואל להם לחשוש כל העת מן העובדה שהם מצולמים. אם הקצין הממונה על זירת האירוע ידע, כי במקביל לצילומי המפגינים מצלמים את מעשיו גם הגורמים הצה"ליים, הוא יוכל לפעול "בראש שקט", ומתוך תודעה כי מעשיו לא יוצגו באופן שלילי, מגמתיו או פוגעני.

ד. סיכום ומסקנה

שלושת ההיבטים המפורטים לעיל מבהירים את הצורך החשוב בצילום הפגנות. לעיתים, נדמה שעולם התקשורת מכתוב דפוסי התנהגות שרירותיים, אשר אין בהם היגיון. אפשר, שאילו היתה בידינו האפשרות, היינו קובעים דפוסים אחרים. אך כל עוד לא עלה בידינו לעשות זאת, ההיענות לאותם דפוסים התנהגות תורמת תרומה ממשית לביטחון מדינת ישראל, ולמאמץ המבצעי. צילום האירועים באופן מדויק ומקצועי, הפצת הסרטונים במהירות, ומתן מענה חד וברור לפגיעה תדמיתית בצה"ל ובמפקדיו - כל אלה מסייעים רבות ללוחמים שבשטח, וממילא מתירים לבצע את כל הדרוש אף בשבתות ובמועדי ישראל.

לפיכך, מסתבר להתיר לנציגי דובר צה"ל או לחיילים אחרים המופקדים על צילום הפגנות, לבצע את מלאכתם בשבת כבחול. אמנם, אם הזמן אינו בהול, מוטב להפעיל את אמצעי התאורה בשינוי, ובלחיצה באמצעות גב היד. אם המצב בהול, וישנה התרחשות אשר מוכרחת להיות מצולמת במהירות, לעניות דעתי ניתן לצלם אותה כרגיל.

⁶ ראה שבת (קכח:); ובאריכות יתירה בשו"ת ציץ אליעזר, שם פרק ט'.

³ ראה שו"ת ציץ אליעזר, חלק ח' סי' ט"ו פרק ו'; שו"ת יביע אומר, א"ח ח' סי' ל"ח.

⁴ להרחבה בעניין זה ראה בדבריו של הרב שלמה לוי, אשר פורסמו בסיום המאמר "פיקוח נפש תקשורתי". הרש"ל נוטה לבסס את כלל העבודה התקשורתית בשבת על הרחבת אותו חשש איבה הנזכר בפוסקים.

⁵ ראה, למשל, את הכתבה על כך באתר ynet: <http://www.ynet.co.il/articles/0.7340.L-4217425.00.html>

שיעור פתיחה
לרגל פתיחת הזמן נשא הרב גיגי שיחה לכבודה של המסכת החדשה. הרב גיגי דיבר על חשיבות לימוד העיון גם במסכתות שאינן ישיבתיות קלאסיות. כמו כן אמר הרב כי הלימוד במסכת זו מתקשר לדיון "בכל דרך דעה", התקשורת לעבודת ה' גם תוך התעמקות בתפילה וברכות. מתוך כך, יילמדו בישיבה שלושת הפרקים הראשונים במסכת ברכות במסגרת לימוד העיון בסדרי בוקר ובשיעורים היומיים. בסדר ערב, יילמדו הפרקים שישי-תשיעי.

בנוסף, הזכיר הרב, תוכנית ישיבתית חדשה שתשיב עטרה ליושנה בלימוד העיון במחציתו הראשונה של סדר צהרים. התוכנית, מלווה בהדרכתו של הרב אביהוד שוורץ, תעסוק בסוגיות תפילה מתוך פרקים רביעי וחמישי במסכת ברכות ובהמשך מתוך פרקים שלישי ורביעי במסכת מגילה.

לזכר השואה

ל"ז ניסן. יום השואה. כמנהגה של הישיבה, קוימו מספר אירועים על מנת לעצור ולקחת חלק בזיכרון שואת יהודי אירופה. בהפסקת הצהרים הוקרן סרט על המחנות היהודיים, לאחר תפילת מנחה הרב ברין לימד משניות לעילוי נשמת קדושי השואה, ועם חתימת היום הועברה שיחה מפי אשת העדות שרה טסלר. שנוכה לראות בגאולה קרובה ובבשורות נחמה.

בכל רמ"ח אבריו

חברינו יואב גלזנר (ג') זכה לקבל לאחרונה 'מצטיין רמ"ח במדור איתור קצונה'. אל דאגה, הוא יודע מה זה אומר. עלה והצלח!
בני שיעור ב' התנסו בימים שני-שלישי בגיבוש צנחנים, והמערכת מאחלת בהצלחה!

זמן טוב!

לאחר שנחלצו נעלי ההרים ונסגר פק"ל הקפה, זכו תלמידי הישיבה לחזור לזמן הקיץ הבע"ט, לאחר צבירת כוחות כבת עשרים יום. התלמידים כהרגלם הוכיחו את רצינותם ופקדו את שורות בית המדרש אור ליום חמישי כ"ז בניסן, מוכנים ובשלים לעסוק בזמן הקרוב במרחב העיון וההלכה שבמסכת ברכות. לשאלת כלל תלמידי הישיבה, עקב בחירת מסכת ברכות, הושקעו מאמצים רבים בהוצאות הספרים להפסיק את הדפסת המסכת ואף לגנוז את הכרכים הקיימים. אגף התאזרו בסבלנות לפס היצור הבא.

אל הבקר"ם אני בא

לכבוד השבת הראשונה של זמן קיץ, התקבצו להם מכל כנפות רעננה ופתח תקווה עשרות שבו"שים לרגל ידעת איש את רעהו, ואף יחשפו להתנהלותה השגרתית של השבת בישיבתנו: קבלת שבת בניצוח נחמיה רזנפלד, תפילת קרליבך סוחפת, ארוחות בבתי האברכים, טישים בניחוח עוגות גוש ללא פרג, טיול מודרך ביום השישי, חיזוקים מקרינים על פני התלמידים החולפים והסעות במוצ"ש לירושלים. השבו"שים נהנו משבת רעיונית, זכו לשלל שיחות משלל ראשי הישיבה ואף נהנו ממשחקי חברה. לשבו"שים שלום.

